

Líf- og sjúkdómatryggingar

Sjúkdómatrygging

Sjúkdómatrygging er trygging sem greiðir váttryggða fjárhagslegar bætur ef hann greinist með ákveðinn alvarlegan sjúkdóm. Í skilmálum sjúkdómatrygginga er að finna tæmandi talningu á þeim sjúkdómum sem undir trygginguna falla. Það eru því ekki allir sjúkdómar sem falla undir trygginguna.

Fjárhæð sjúkdómatryggingar og iðgjald

Váttryggður velur hversu háa sjúkdómatryggingu hann vill taka. Því hærri sem váttryggingarfjárhæðin er, því hærra verður iðgjaldið. Aldur hefur líka áhrif á iðgjaldið, þeir sem yngri eru greiða lægra iðgjald en þeir eldri. Að auki ræður heilsufar miklu, svo sem sjúkdómar sem váttryggður hefur fengið áður, og fjölskyldusaga um arfgenga sjúkdóma, sem getur leitt til álags á iðgjaldið. Þá er iðgjaldið hærra fyrir þau sem reykja.

Launþegar njóta réttinda samkvæmt kjarasamningum og eiga rétt á launum í veikindum um ákveðinn tíma. Auk þess er hægt að sækja um stuðning úr sjúkrasjóðum stéttarfélagi ef veikindi valda því að viðkomandi dettur tímabundið út af vinnumarkaði. Þessar greiðslur eru þó yfirleitt aðeins hluti af fyrri launum og oft greiddar í takmarkaðan tíma.

Sjálfstætt starfandi einstaklingar eiga hins vegar sjaldnast sömu réttindi og þurfa því að huga sérstaklega að því að kaupa tryggingu sem getur tryggt þeim nauðsynlegar tekjur ef þeir verða óvinnufærir um tíma.

Það er mikilvægt að hafa yfirsýn yfir þau réttindi sem eru til staðar ef alvarleg veikindi koma upp, svo sem laun frá vinnuveitanda, greiðslur úr sjúkrasjóði stéttarfélags eða örorkulífeyrir úr lífeyrissjóði. Ef þessi réttindi duga ekki til að fjármagna rekstur heimilisins meðan hinn váttryggði er frá vinnu, er rétt að skoða hvort þörf er á sjúkdómatryggingu eða annarri persónutryggingu (t.d. sjúkratryggingu eða afkomutryggingu). Ef keypt er sjúkdómatrygging þarf jafnframt að meta hvaða tryggingarfjárhæð hentar best. Fjárhæðin ætti að taka mið af tekjum, skuldbindingum og aðstæðum, svo sem fjölskyldustærð og skuldastöðu.

Betra er að taka tryggingu þegar fólk er tiltölulega ungt og heilbrigt því iðgjald tryggingar er þá lægra og meiri líkur eru á að fá tryggingu. Við ákveðnar aðstæður, t.d. barneignir eða fasteignakaup, er oft hægt að hækka trygginguna án þess að skila inn nýjum heilsufarsupplýsingum.

Bætur úr sjúkdómatryggingu

Bæturnar eru gjarnan greiddar út innan tveggja vikna eftir að öll nauðsynleg gögn hafa borist tryggingafélaginu. Váttryggður fær alla þá fjárhæð sem hann tryggði sig fyrir og er um skattfrjálsa greiðslu að ræða.

Líftrygging

Líftrygging veitir fjárhagslega vernd ef váttryggður fellur frá. Þótt það geti verið óþægilegt að hugsa sér slíkt, getur verið nauðsynlegt að tryggja að aðstandendur, hvort sem það eru börn, maki eða aðrir nákomnir, verði ekki skildir eftir í óvissu eða fjárhagserfiðleikum.

Fjárhæð líftryggingar og iðgjald

Við kaup á líftryggingu þarf að ákveða hversu há hún á að vera. Því hærri sem váttryggingarfjárhæðin er, því hærra verður iðgjaldið. Aldur hefur líka áhrif á iðgjaldið, þau sem eru yngri greiða lægra iðgjald en þau eldri. Að auki ræður heilsufar miklu því horft er til sjúkdóma sem hinn váttryggði hefur fengið áður og fjölskyldusögu um arfgenga sjúkdóma, sem getur leitt til álags á iðgjaldið.

Tryggingarfjárhæðin ætti að taka mið af fjárhagslegum skuldbindingum t.d. húsnæðislánum, bílalánum, námslánum og öðrum skuldum, til að létta fjárhagslega undir með maka og/eða börnum þannig að ekki þurfi að selja húsnæði fjölskyldunnar.

Bætur úr líftryggingu

Bæturnar eru skattfrjálsar og greiðast beint til rétthafa bóta þ.e. fara ekki inn í dánarbú viðkomandi. Váttryggður velur hverjir fá bætur úr líftryggingunni og getur valið um þrjá kosti:

- Ekki tilnefndur rétthafi: Hjúskaparmaki fær líftryggingarbæturnar greiddar. Ef hinn váttryggði er ekki giftur eru líftryggingabætur greiddar til erfingja samkvæmt lögum eða erfðaskrá.
- Lögerfingjar: Maki fær 1/3 líftryggingabóta og börn fá 2/3 hluta líftryggingabóta.
- Skráning rétthafa á nafn: Hægt er að skrá einn eða fleiri einstaklinga sérstaklega, t.d. sambúðarmaka (óvígð sambúð) sem annars myndi ekki fá bætur.

Alltaf er hægt að breyta tilnefningu rétthafa síðar, til dæmis ef fjölskylduhagir breytast.

Áhættumat og heilsufarsupplýsingar

Mikilvægt er að segja satt og rétt frá

Þegar sótt er um líf- og sjúkdómatryggingu þarf að fylla út ítarlega váttryggingabeiðni og veita upplýsingar um:

- Heilsufar og fyrri veikindi.
- Fjölskyldusögu (t.d. arfgenga sjúkdóma).
- Atvinnu og áhættuatferli (t.d. fjallaklifur eða akstursíþróttir).

Þessar upplýsingar eru metnar af tryggingafélaginu eða endurtryggjendum þess. Ýmsir áhættuþættir eru skoðaðir af tryggingafélaginu þegar umsókn er metin. Sem dæmi um áhættuþætti í líf- og sjúkdómatryggingum eru reykingar, hár blóðþrýstingur, offita, sykursýki, geðsjúkdómar og áfengis- og vímuefnavandi.

Heilsufar váttryggðs getur leitt til:

- Hækkunar á iðgjaldi.
- Takmarkana á tryggingavernd.
- Synjun á tryggingu.

Mikilvægt er að segja rétt frá í umsókninni því röng upplýsingagjöf getur leitt til skerðingar eða niðurfellingar bóta. Skiptir þá engu þó iðgjald hafi verið greitt í mörg ár áður en til tjóns kemur. Ef tryggingu er synjað, þ.e. tryggingafélag vill ekki selja viðkomandi tryggingu t.d. vegna heilsufars, er hægt að óska eftir rökstuðningi tryggingafélags fyrir synjuninni.

Afleiðingar vanrækslu á upplýsingaskyldu

Samkvæmt 1. mgr. 83. gr. laga um váttryggingarsamninga nr. 30/2004 ber tryggingafélag ekki ábyrgð ef tryggingartaki hefur sviksamlega vanrækt upplýsingaskyldu sína. Til að svo teljist þarf tryggingafélagið að sýna fram á að viðkomandi hafi af ásetningi gefið rangar eða villandi upplýsingar sem hann vissi eða mátti vita að hefðu áhrif á það hvort váttrygging yrði veitt.

Ef sviksamleg vanræksla er ekki til staðar, en þó brotið gegn upplýsingaskyldu í verulegum mæli, er kveðið á um það í 2. mgr. 83. gr. laga um váttryggingarsamninga að félaginu sé heimilt að fella ábyrgð sína niður að hluta eða í heild. Það fer eftir umfangi og eðli vanrækslunnar hvort ábyrgðin fellur niður að öllu leyti eða einungis að hluta til.

Aðrar reglur gilda þegar um líftryggingar er að ræða. Samkvæmt 2. mgr. 85. gr. laganna er kveðið á um sérstaka vernd fyrir rétthafa líftryggingabóta, sem felur í sér að tryggingafélag getur aðeins borið fyrir sig vanrækslu á upplýsingagjöf ef andlát á sér stað innan tveggja ára frá því tryggingin var tekin. Hafi liðið lengri tími en tvö ár frá því tryggingin var tekin getur tryggingafélag ekki borið fyrir sig ranga upplýsingagjöf nema svikum hafi verið beitt.

Tryggingafélagið ber sönnunarbyrðina fyrir því að tryggingartaki hafi vanrækt upplýsingaskyldu sína. Þegar tjón er tilkynnt til tryggingafélags vegna líf- eða sjúkdómatryggingar, kallar félagið alltaf eftir sjúkraskrá frá heilsugæslu eða öðrum meðferðaraðilum sem nær nokkur ár aftur í tímann frá þeim degi sem sótt var um trygginguna til þess að kanna hvort réttar upplýsingar hafi verið gefnar við töku tryggingar.

Úrskurðarnefnd í váttryggingamálum hefur ítrekað fjallað um mat á vanrækslu upplýsingaskyldu. Þar hefur verið lagt mat á hvort tryggingafélagið hafi sýnt fram á að tryggingartaki hafi meðvitað gefið rangar upplýsingar eða látið hjá líða að veita mikilvægar upplýsingar sem hefðu skipt máli við gerð váttryggingarsamnings.

114/2023: M sótti um sjúkdómatryggingu árið 2019 og greindist með MS árið 2022. Hann krafðist bóta, en tryggingafélagið hafnaði kröfunni því það taldi M hafa vanrækt upplýsingaskyldu sína. Félagið byggði á því að M hefði ekki upplýst um fyrri einkenni sem fram komu í sjúkraskrá m.a. skyntruflanir í hægri fæti árið 2018 og sjóntruflanir í æsku sem taldar voru tengjast sjóntaugabólgu. M hélt því fram að hann hefði ekki talið þessi einkenni alvarleg eða varanleg og að engin eftirfylgni hefði verið hjá læknum. Úrskurðarnefndin taldi að engin samtímagögn bentu til þess að M hefði mátt vita að um væri að ræða einkenni sem honum bar að segja frá við töku tryggingarinnar og að tryggingafélagið hefði ekki sýnt fram á verulega vanrækslu á upplýsingaskyldu. Því bar félaginu að greiða bætur.

Í öðrum tilvikum tekst tryggingafélagi að sanna vanrækslu á upplýsingaskyldu og getur það leitt til uppsagnar á tryggingu:

339/2023: M krafðist bóta úr sjúkdómatryggingu hjá tryggingafélagi sínu vegna aðgerðar á blöðruhálskirtli á árinu 2023. Tryggingafélagið hafnaði bótaskyldu þar sem slíkt atvik félli ekki undir skilmála tryggingarinnar og taldi M jafnframt hafa vanrækt upplýsingaskyldu sína við töku tryggingarinnar árið 2018. Kom fram í sjúkraskrá að M hefði glímt við þvagfæra- og blöðruhálskirtilsvandamál allt frá 2001 án þess að taka það fram í heilsufarsyfirlýsingu við töku

tryggingarinnar. M hélt því fram að hann hefði veitt munnlegar upplýsingar um vandamálin í símtali við tryggingasölumann og að sá hafi fyllt út umsóknina án þess að skrá þær. Engar sannanir um það lágu fyrir. Úrskurðarnefndin taldi vanrækslu M á upplýsingagjöf verulega og að V hefði verið heimilt að hafna kröfu um bætur og segja tryggingunni upp skv. 84. gr. laga nr. 30/2004.

Stundum er tryggingafélagi eingöngu heimilt að skerða bótarétt að hluta til vegna rangrar upplýsingagjafar:

346/2023: M sótti um bætur úr sjúkdómatryggingu hjá tryggingafélagi sínu árið 2022 vegna MS-greiningar frá árinu 2013. Tryggingafélagið synjaði greiðslu á þeirri forsendu að M hefði vanrækt upplýsingaskyldu við tryggingatöku árið 2007, þar sem hún greindi ekki frá taugatengdum einkennum og MRI-rannsókn sem hún fór í árið 2006 vegna hugsanlegs MS. M hélt því fram að engin greining hafi legið fyrir fyrr en 2013 og að hún hafi ekki haft vitneskju um alvarleika einkenna sinna við tryggingatöku. Úrskurðarnefnd féllst á að M hefði vanrækt að veita réttar upplýsingar um taugakerfiseinkenni og myndrannsókn, sem hefðu haft verulega þýðingu fyrir áhættumat. Vanrækslan þótti þó ekki svo alvarleg að réttlæta fulla synjun bóta.

Mikilvægir frestir

Ef váttryggður greinist með sjúkdóm sem gæti fallið undir sjúkdómatryggingu er mikilvægt að tilkynna tryggingafélaginu um það eins fljótt og hægt er. Það skal gert í síðasta lagi innan árs frá því váttryggður fékk vitneskju um atvik sem krafan er reist á, samnber 124. gr. laga um váttryggingarsamninga nr. 30/2004. Þegar um sjúkdómatryggingu er að ræða er yfirleitt miðað við formlega greiningu sjúkdóms.

250/2018: M krafðist bóta úr sjúkdómatryggingu eftir að hafa greinst með illvígt brjóstakrabbamein í mars 2016. Tryggingafélagið hafnaði bótaskyldu á þeirri forsendu að tilkynning hafi borist of seint, eða 27. júní 2017, eftir að rúmlega eitt ár var liðið frá greiningu sjúkdómsins, sbr. 1. mgr. 124. gr. laga um váttryggingarsamninga. M hélt því fram að fresturinn ætti ekki að hefjast fyrr en við lok meðferðar í maí 2017. Úrskurðarnefnd tók ekki undir það og taldi að réttur til bóta hefði stofnast við staðfesta greiningu sjúkdómsins 11. mars 2016, en ekki við lok meðferðar. Þar með var tilkynningarfrestur liðinn þegar krafa M barst.

Hafni tryggingafélagið bótakröfu eða skerði bætur hefur váttryggður svo eitt ár frá tilkynningu félagsins um það til að leita til úrskurðarnefndar í váttryggingamálum eða dómstóla.

Þegar um bætur úr líftryggingu er að ræða eiga ofangreindir frestir ekki við.

Aðrar heilsutryggingar

Ýmsaraðrar heilsutryggingar eru í boði hjá íslenskum og erlendum tryggingafélögum sem bjóða upp á tryggingar hér á landi. Má þar nefna meðgöngutryggingu, barnatryggingu, sjúkra- og slysatryggingar, starfsörorkutryggingu, lífeyristryggingar og söfnunarlíftryggingar.